

rovnoprávnosti, vtedy bude ich heslom: „Milujme sa!“ Nepodáte-li jim ale rovnoprávnenú ruku, ved'te, že i v okovách vášho absolutizmu neprestane pravý Slovák, dokiaľ z neho kúsok bude, pamätať na heslo svoje: „Nedajme sa!“

93

Hlas oproti všetkým protestom proti zhromaždeniu Svätomartinskému národovcov slovenských.“

Uverejnili PbV, roč. I, č. 43. Budín 13. augusta 1861.

Autor pod značkou J. K. sa zaoberá podrobne protimemorandovými protestmi na Slovensku a vyslovuje dôveru, že budúcnosť slovenského národa napriek akciám jeho nepriateľov je istá, a zatracuje nepriateľov Slovákov.

Z viacej strán Slovenska vyšli a kujú sa protesty proti zhromaždeniu svätomartinskému národovcov slovenských. Z dôležitých príčin za potrebné držíme proti takým spiklom proti nášmu Slovensku namiereným tiež slovo pozdvihnúť, hýbanie pri tom Maďarov v pravom svetle predstavil, a utekáme sa v tomto ohľadu jedine k verejnej mienke. Práve preto prosíme i ct. Redakcie Ost und Westu, Pozoru, Národných Listov a Času,¹ aby nasledujúce riadky k objasneniu pomerov na Slovensku uverejnili.

Okolnosti, v ktorých zhromaždenie národnie v Sv. Martine ku skutku prišlo, nie sú v memorandum podotknuté. To samé chybuje i v rečiach pri tej príležitosti držaných. Akonáhle bachovský systém na základe diplomu od 20. Októbra 1860 prestal, osnovala sa sieť proti národnosti našej o mnoho nebezpečnejšia ako celá predošlá nemecká centralizácia. Stránka maďarská prišla k moci stav a poriadok vecí nový vo vlasti našej uviesť. Liberálna pred svetom a jako mučedník národnosti a občianskej slobody vskutku ale len nadvládu nad jinými národnosťami za pravú slobodu pokladajúca, hneď zo začiatku miliony Nemaďarov, ich právo k životu, mravnú a faktickú bytnosť si ani nepovšimnula, ale celú vlasť za svoj výlučný majetok pokladajúc, sama jako jediný faktor vo vlasti, menom všetkých jednat a šafářiť začala. Ku konferenciam ostrihomským² strany vyvolit sa majúcich veľkých županov držaným, nebol ani jeden národovec slovenský povolaný. Tam sú vyvolení mužovia napospol z pohybov bludných r. 1848 známi, z ktorých ani jeden nikdy nič dobrého za národnosť slovenskú neurobil. Maďarizmus bol tedy uznaný za mieru dôvery, cnosti občianskej, slobodomyslnosti, vzdelanosti a politickej zrelosti. Maďarizmus bol uznaný za pravé vlastenectvo a za jediný k cieľu vedúci spôsob k uvedeniu nového poriadku. Veľkí župani, prijdúc do svojich stolíc v tomto duchu nový poriadok uviedli, stoličné výbory vy-

¹ Časopisy, ktoré sympatizovali s osudmi Slovákov a uverejňovali príspevky slovenských autorov.

² Táto konferencia sa konala 18. decembra 1860 pod vedením ostrihomského arcibiskupa kardinála Jána Scitovszkého v jeho sídle v Ostrihome za účasti 45 účastníkov z radov šľachty, ale i mešťanstva. Hlavnou témou porady bola otázka volieb do uhorského snemu. Väčšina účastníkov sa vyslovila za voľby podľa volebného zákona z roku 1848 a odmietala možnosť obnovy ústavy spred roku 1848.

menovali, tie zase v tom istom duchu úrady stoličné vyvolili a posledné zase to svojim vplyvom previedli, že voľby na snem krajinský, nehľadiac na zastúpenie všestranné záujmov vlasteneckých, v jedinom zmysle maďarizmu vypadli. Takto pohyby uhorské smer pokroku a slobody ztratili a slepo do prúdu záhubných bludov, ztreštenosti a hriechov z roku 1848 sa vrhli. V tých časoch, keď národ slovenský takto v ústavnom živote do ústavného spoluúčinkovania a požívania ústavných práv ani na krok pripustený nebol, novinárstvo maďarské rovnoprávnosť národnosti a slobodu vyhlasovalo; volenci na snem krajinský veľmi liberálne programy uverejňovali; po stoliciach sa zbratrenie národností slávil, a niekde, kde sa tomu vyhnúť nedalo, sa aj dáky stín rovnoprávnosti aspoň na oko trpel. Hneď ale vtedy sa z druhej strany nedúvera proti našim národnostným posvätencom z r. 1848 a 1849 známym, veľmi listivým a záskočným spôsobom rozširovala, čo bolo zrejším dôkazom, že v tých všetkých úkazoch za rovnoprávnosť, slobodu a ústavu pravdy a úprimnosti niet a že odporná stránka, nepristanúc na hmotnej moci a vláde, nás, našich pravých vůdcov národných zbavil a mravne zabiť chce. Tento stav mal Slovák považovať za svoju ústavu a ubezpečenie svojich národných záujmov. Slovenskí národovci sa na všetky tieto kúsky a prevraty pokojným ale bedlivým okom dívali a pri všetkých, zo dňa na deň množiacich sa krivdách, trpelive čakali, či ozaj maďarská, celú moc si priosobivšia stránka má aj moc mravnú sa nad svoje osobitné záujmy povzniesť a pravý konštitucionálny život na základe rovnoprávnosti osnovať. Konečne sa o tom presvedčili, že maďarská stránka k tomu ani vôle ani vlohy nemá a na sneme krajinskom, nám nepriaznivom, pri všetkej liberálnosti, ani jedna živá duša za naše národné právo a krivdy ani len slovička neškrkne; a vtedy videli, že je už zvrchovaný čas tichošť raz pretrhnúť, a za šľapané právo národné sa ozvať, slušné a prirodzené požadovky a nároky národa slovenského vo vlasti spoločnej snemu krajinskému a svetu vôbec na známosť dať, a s tým náš národ trojmilionový proti všetkým ďalším zájezdom a útokom maďarizmu ohraďiť. To je to memorandum zhromaždenia svätomartinského, ktoré každý poctivý vlastenec a človek, ako výplyv duchov po pravej všestrannej občianskej slobode túžiacich cítiť musí. Memorandum to nie je dokument streštenosti, ale politickej zrelosti, miernosti, skromnosti, úprimnosti a dobrosrdečnosti slovenskej. Celý nezákonný stav od 20. októbra 1860 náš národ zo spoluúčinkovania v ústavnom živote vytvorivší, všetky krivdy od toho času na našom národe spáchané sa mlčaním pomínuli a ešte k tomu snemu, ktorý dosiaľ tie najmenejšie znaky priazne naproti nám nepreukázal, sa dôvera vyslovila. Jaký šlechetnejší krok mohla vlast a snem krajinský od potlačeneho a zo všetkých národných práv vyzlečeného národa slovenského očakávať? — Jaké väčšie vlastenectvo, keď sme samému úhlavnému nepriateľovi nášmu len preto, že je jednej spoločnej vlasti syn, braterskú ruku podali v čase, keď nám aj na jiné strany cesty otvorené boli? — Každý z národovcov slovenských bol pevne presvedčený, že tento vlastenecký krok všade s nadšenosťou vítaný bude, a že i ten najväčší náš nepriateľ ohľad berúc na spoločný ústavný život, na celý vzdelaný svet, keď nie zo srdca, aspoň z opatrnosti a hanby pred svetom a Európou počínanie zhromaždenia svätomartinského a jeho memorandum za dôsledné, slušné, hodné a na čase súčasné uzná. Memorandum ale bolo určené z pohybov uhorských rúšku odhaliť, tú liberálnosť v jej mizernej a spotvorenej postave vidieť, naše postavenie lepšie poznať, vrahov národa nášho zakuklených odkryť, a jich k odriekaniu svojich odrodilských úmyslov na záhubu nášho národa namierených pred tribunálom národa, aby jich každý poznať a podľa zásluhy ceniť mohol, mravne prisiliť. — Sotva memorandum uverejnené bolo, už sa z viacej strán ozvali protesty proti zhromaždeniu svätomartinskému, ktoré menej-

nás nezávisí, dosť na tom, že sme dosiaľ našej povinnosti vlasteneckej zadost' urobili. Máme už ale na toľko životnej zrelosti, že sa vo všetkých okolnostiach najdeme; mútiť sa skrze žiadnych odrodilcov a nadvládu cudzej národnosti nedáme, žiadnu krivdu nezamlčíme, a všetkých takých, ktorí na záhubu našej národnosti pracujú a pracovať budú jako nepriateľov spoločnej vlasti a slobody zatracujeme.

94

Článok Jána Mallého-Dusarova „Politika nášho slovenského ľudu“.

Uverejnili Pbv, roč. I, č. 45, 51–53. Uverejňujeme len časť z č. 52. Budín 13. septembra 1861.

Autor v sérii článkov sa teoreticky zaoberá niektorými problémami súčasnej situácie uhorskej politiky, najmä situáciou Slovákov po martinskom národnom zhromaždení a protestných protimemorandových zhromaždeniach. Oceňuje význam martinského rozhodnutia najmä s ohľadom na účasť ľudu, kladne hodnotí účasť ľudu aj na tzv. protimemorandových zhromaždeniach ako správnu a rozumnú pre jeho bližšie zoznámenie sa s obsahom Memoranda. Dotýka sa otázky, či Slováci v Martine chceli národnú samostatnosť, vlastne svoje samostatné národné postavenie v Uhorsku, a oceňuje jestvovanie národnej sily Slovákov. Národná politika sa zakladá na národnom sebedomí, na existencii spojitosti ľudu a inteligencie. Neverilo sa na ľud, preto Slováci povstali, je chyba, že sa neberie do ohľadu povedomie pospolitého ľudu, ktorý sa nemá k nikomu pridávať, kto nezaručuje pre neho výhody. Napokon kladie dôraz na neutralitu slovenského ľudu v mocenskom zápase Maďarov s Viedňou.

Politik nášho ľudu, ktorá zo všetkých jeho skutkov, trebárs by boli na oko protivné, dôsledne vysvitá, je neohrozene smelá; pretože ju zakladá na bezvýnimečnej dôvere k sebe samému v jakýchkoľvek okolnostiach a na väčšej dôvere k sebe samému, nežli ku komukoľvek inému. Otázka je teraz, či je politika táto i národnia?

Národnia politika štyri vlastnosti mať musí. Prvá z nich je, aby sa zakladala na národnom sebedomí.

„Je-li tak, pomyslí si mnohý, to mám odpoveď hotovú. Bo politika nášho ľudu dojista nie je národnia, pretože ľud náš národného sebedomia nemá.“

Takáto myšlienka obyčajne pretrhuje všetko ďalšie premýšľanie a my stojíme tam, kde sme stáli predtým: oddelení od nášho ľudu a takmer v odpore s ním. Žeby naše snahy a namáhania neboli národnie o tom tiež nepochybujeme; že ľud náš národného sebedomia nemá o tom tiež nepochybujeme, jakože tu potom možný by bol, myslíme si, spoločný účinok! Ale bratia, ľud náš bez nás a my bez ľudu nášho, to znamená toľko, čo znamená sila národnia. Tu potom nie je inej pomoci, krem alebo národ opustiť a tak jednať protinárodne, alebo hľadať podporu inokde, čo pre Slovana zase len toľko znamená, čo protinárodne jednať. Ktorú cestu chcete si voliť? Hanebná